

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

HONVÉDSÉGÜNK A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG (2.)

ÖSSZEFOGLALÓ: Az 1848-as forradalom és szabadságharc idején alakult meg a magyar véderő, melynek ez évben ünnepeljük 170. születésnapját. A tanulmány szerzője – a Magyar Honvédség egykori parancsnoka, vezérkari főnöke – a honvédség történetének utolsó három évtizedét vizsgálja kétrészes tanulmányában. Az első részben részletesen bemutatta a társadalmi környezet haderőre gyakorolt hatását, a honvédelmi vezetés irányítási rendszerének átalakulását, az új biztonságpolitikai kihívásokra adott válaszokat, az euroatlanti integráció állomásait és a szövetségi követelményekhez való alkalmazkodás folyamatát. Írása második részében a haderő-átalakítások eredményeit, a nemzetközi környezet átalakulásából következő dilemmákat és katonai feladatokat, valamint a „Zrínyi 2026” haderőfejlesztési programot veszi górcső alá.

KULCSSZAVAK: nemzetközi missziók, gyakorlatok, szervezeti változások, új biztonsági fenyegetések, technikai fejlesztések

AZ ÁTALAKULÁS EREDMÉNYEI A KÖTELEZETTSÉGEK ÉS ELVÁRÁSOK TÜKRÉBEN

2004-ben Magyarország az Európai Unió tagja lett. A maastrichti makrogazdasági követelmények teljesítése érdekében 42 milliárd forintot elvontak a Honvédelmi Minisztérium költségvetéséből. A hadsereg költségvetési támogatása a GDP 1,5%-a volt. Így a lecsérésre tervezett orosz gyártmányú technikai eszközök továbbra is rendszerben maradtak. Egyértelművé vált, hogy a terveket át kell ütemezni, megvalósításukat újra a távoli jövőbe kell halasztani.

A magyar biztonságpolitikai gondolkodás – amelyre jelentős hatást gyakorolt az új típusú terrorizmus megjelenése a világon – változáson ment keresztül. Ugyanakkor Magyarország biztonsága a nemzetközi szervezetekbe való mélyebb betagozódás miatt összességében véve növekedett.

Az Országgyűlés 112/2004. (XI. 3.) számú határozata felhívta a kormányt, hogy szüntesse meg a hadkötelesek behívását, és a légénységi állományú létszámkeretet kizárólag szerződéses, illetve önkéntes tartalékos katonákkal töltsse fel. Év végén – a 2002 óta zajló védelmi felülvizsgálat lezárásaként – elfogadták a 2004. évi CV. törvényt a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. Az országgyűlési határozat intézkedett a sorkatonai szolgálat szüneteltetéséről. Ettől kezdve a honvédség állományát békében kizárólag hivatásos és szerződéses katonák, köztisztviselők és közalkalmazottak alkották.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény úgy határozta meg, hogy „a honvédség polgári irányítás alatt álló, függelmi rendszerben működő és centrálisan vezetett fegyveres állami szervezet, békében az önkéntességen, megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapotban az önkéntességen és az általános hadkötelezettségen alapuló haderő”.

Az önkéntes haderőre való áttéréssel az MH feladatai közül kikerült az őrzés-védelem. Az önkéntes tartalékos rendszer (ÖTR) fejlesztésével a kormány a hadsereg tartalékos erejét igyekezett erősíteni. A fejlesztés első szakaszában a laktanyák őrzésvédelmi feladatait ellátó önkéntes védelmi tartalékosokat (ÖVT) vették fel, akik egy HM-tulajdonú gazdasági társaság, a HM Elektronikai Igazgatóság Zrt. alkalmazottaiként látnak el területvédelmi feladatokat. Békében a honvédelmi objektumok őrzésvédelme a megbízásuk, de katasztrófavédelmi teendők is hárulnak rájuk. Az ÖTR feladatrendszere a későbbiekben tovább bővült.

1. táblázat *A sorkatonai szolgálat idejének változásai a törvények tükrében*¹

Törvény	Hadköteles szolgál- lati idő korhatára (év)	Sorszolgálati idő (hónap)
1976. évi I. törvény	18–55	24
1980. évi V. törvény	18–50	18
1989. évi XXII. törvény	18–50	12
1993. évi CX. törvény	17–50	12
1997. évi LXXV. törvény	17–50	9
2001. évi XLIV. törvény	17–50	6
2004. évi CV. törvény	18–40	felfüggesztve

Az önkéntesség új helyzetet teremtett a katonai szolgálathoz való viszonyban. Míg a hivatásos katona életpályaként éli meg szolgálatát és szorosan kötődik a hivatásához, a haderőhöz, addig a szerződéses katona szolgálatát foglalkozásnak, jövedelemszerző tevékenységnek tekinti. Szerződése őt a helyőrséghez, a katonai szervezethez köti.²

2004-ben történt egy, hazánk biztonságát befolyásoló nagy horderejű esemény: március 29-i hatállyal szomszédjaink közül Szlovénia, Szlovákia és Románia csatlakozott a NATO-hoz. Ezzel megszűnt hazánk szigetjellege. Közben Horvátország integrációs törekvései is felgyorsultak.

Az ENSZ Alapokmány VII. cikkelyére építve, a NATO SFOR műveletének felváltásaként az Európai Unió 2004-ben indította el bosznia-hercegovinai katonai műveletét (EUFOR, ALTHEA), amelynek célja a daytoni és párizsi békemegállapodások végrehajtásának támogatása, az ehhez szükséges stabil és biztonságos környezet fenntartása volt. A Magyar Honvédség EUFOR Kontingense (146 fő) az EU irányítása alatt végrehajtott balkáni katonai békefenntartó (ALTHEA) művelethez történő magyar hozzájárulásról szóló 128/2004. (XI. 23.) számú országgyűlési határozatban foglaltak alapján hajtotta végre feladatait. Magyarország vállalta azt is, hogy egy gyorsreagálású századdal, támogatócsoporttal, víztisztító szakasszal és törzstisztekkel csatlakozik a többnemzeti harccsoporthoz.

2004 az olimpiai játékok éve is volt. Az MH – a görög kormány kérésére, NATO-támogatással – mobil biológiai laboratóriummal vett részt az athéni sportesemények biztosításában.

¹ Lásd Hülvely Lajos: A vegyes hadkiegészítési rendszertől az önkéntességig. In: Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): A Magyar Honvédség negyedszázada – a rendszerváltástól napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016. 83–111.

² Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): i. m. 351–354.

2005-ben a „*Noble Journey*” („Nemes Utazás”) NATO-gyakorlaton az MH bizonyította együttműködési képességét: a novemberben aláírt jegyzőkönyv rögzítette, hogy az MH integrálódott a NATO Dél-európai Parancsnokságának katonai szervezetébe.

A katonai kultúrát erőteljesen befolyásolták, folyamatosan alakították a nemzetközi hatások, a szövetségi tagságból eredő tapasztalatok, a NATO-gyakorlatok, a válságkezelő és békeműveletekben való részvétel.

2005-ben a kialakult új körülmények hatására több változás is bekövetkezett. Átszervezték a Honvéd Vezérkart. A haderő struktúrájában három új szervezeti elem (MH Szentendrei Kiképző Központ, MH Veszélyesanyag Ellátó Központ, MH Egészségügyi Parancsnokság) jelent meg, hat pedig megszűnt (MH Összhaderőnemi Hadművelési Központ, MH Tapolcai Kiképző Központ, MH Kapos Bázisrepülőtér, MH Központi Anyagraktár és Javítóüzem, MH 40. Galga Vezetésszabályozó Ezred, MH Harcanyagellátó Központ). Márciusban az önkéntes haderőre jellemző új típusú kiképzési rendszer lépett hatályba. Az MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Képző Központ átalakult tiszthelyettes szakképző iskolává. Megalakultak a kiképzési, oktatási és regeneráló központok. Megkezdte működését az MH Pápa Bázisrepülőtér.

A híradó- és informatikai szervezetek integrálódtak az MH Híradó és Informatikai Parancsnokság szervezetébe. Híradó-, illetve informatikai fejlesztések kezdődtek: többek között az MH vezetési-irányítási rendszerének továbbfejlesztése, a Link-16 képességfejlesztési program, a repülőtéri közelkörzeti föld-levegő-föld híradás széles sávú rádióberendezéseinek beszerzése, műszeres leszállító- és közelnavigációs képesség kialakítása a repülőtereken, aktív és passzív zavar- és információvédelemmel ellátott, beszéd- és adatátvitelre egyaránt alkalmas URH-rádiók beszerzése, műholdas összeköttetés kialakításának programja.

2005-ben az MH 57 különböző szintű nemzetközi gyakorlaton és 20 nemzetközi felkészítési rendezvényen vett részt. Magyarországon az év meghatározó eseménye a „Bevetési Irány 2005” gyakorlat volt. Hazánkban, Várpalota térségében gyakorlatokon, kiképzéseken jártak olasz, holland, francia, német, amerikai, román és szlovén erők is, illetve magyar kontingensek is csatlakoztak több közös NATO-hadgyakorlathoz, hogy javítsák a szövetség egyes tagjaival létrehozandó együttműködési képességeiket.

Az első öt JAS 39 Gripen repülőgép 2006. március 21-én érkezett Kecskemétre. A gépeket 2008. december 15-én minősítették légvédelmi feladatokra alkalmasnak, első készülségi szolgálatukat 2008. december 22-én adták. Az 1993 óta szolgálatban álló MiG-29 típusú repülőgépeket fokozatosan kivonták a rendszerből. A korábbi kedvező gépjárműbeszerzés alapján 30 darab használt német sebesültszállító terepjáró gépjármű megvásárlásáról született döntés.

A 2006 májusában elfogadott új kormányprogram (a miniszterelnök Gyurcsány Ferenc volt) egy modern, „expedíciós feladatokat tartósan ellátni képes” honvédség kialakítását tűzte célul, amely szerényebb létszámmal, de hatékonyabban biztosítja az ország védelmét.³ A haderő további átalakítására született a 2118/2006. számú kormányhatározat. Az MH 2006 végén 78 önálló hadrendi elemmel, 44 helyőrséggel és 24 890 fős létszámmal rendelkezett.

Az MH továbbra is példamutatón vett részt a természeti csapások elhárításában. A 2006. évi, másfél hónapig tartó sikeres árvízi védekezésben a Duna, a Tisza és mellékfolyóik körzetében 10 695 katona, 643 technikai eszköz, köztük kilenc helikopter segédkezett. A korábbiaktól eltérően ebben a műveletben részt vett a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egye-

³ Állami Számvevőszék: 0905 – Jelentés a Honvédelmi Minisztérium fejezet működésének ellenőrzéséről. 2009. április, 9. www.asz.hu/jelentes/0905/jelentes-a-honvedelmi.../0905j000.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 03. 20.)

tem (ZMNE) állománya is. Elismerésként a törzstanári és a hallgatói állományból több mint 600-an érdemelték ki az Árvízvédelmi Emlékérmet. A honvédség hatékonyabb működése érdekében több szervezet összevonásával ebben az évben jött létre az MH Támogató Dandár.

Magyarország a 44/2006. (X. 10.) országgyűlési határozat alapján az ENSZ libanoni békefenntartó missziójában (*United Nations Interim Force in Lebanon, UNIFIL*) is szerepet vállalt, tíz fő részvételével. A misszióban 2016-ban négy térképész teljesített szolgálatot a misszió térinformatikai-térképészeti csoportjában.

2006. október 1-jétől a NATO felkérésére, a magyar kormány döntése alapján az MH feladatul kapta, hogy vegye át a hollandoktól a Baglán tartomány székhelyén, Pol-e Homriban található Tartományi Újjáépítési Csoport (*Provincial Reconstruction Team, PRT*) feladatait kétéves időtartamra. A magyar vezetésű újjáépítési csoport a teljes műveleti készenlélet 2007. április 1-jére érte el. A PRT alapját a már korábban is Afganisztánban (Kabul) szolgáló katonai kontingens adta. A magyar vállalás célja az volt, hogy a PRT révén a tartomány lakosai megfelelő ivóvízhez, egészségügyi ellátáshoz jussanak, továbbá, hogy a csoport támogatást nyújtson a közigazgatási, oktatási és mezőgazdasági rendszer kialakításában, valamint az infrastrukturális fejlesztésekben.

2007. június 6-án újabb országgyűlési határozat (51/2007.) intézkedett a honvédség továbbfejlesztésének irányáról, 10-15 éves távlatban célul tűzve ki a nemzetközi együttműködésre képes, magasan kiképzett és korszerűen felszerelt haderő kialakítását. Ugyanezen év végén a 106/2007. (XII. 6.) számú országgyűlési határozat intézkedett a létszám maximalizálásról: 2007. december 31. után az MH létszáma nem haladhatta meg a 23 950 főt, ezen belül a polgári alkalmazottaké a 3550 főt. (A honvédség költségvetési létszáma az 1989. év végi 155 700 főről 1992 végére megközelítőleg 100 000 főre, ezzel a határozattal pedig 2007-re közel 24 000 főre csökkent, elérve mélypontját.)

Az integrált Honvédelmi Minisztérium 2001-ben történt létrehozása óta ismétlődően napirendre került a felső szintű vezetés-irányítás kérdése, amit a kormányhatározatokban hozott döntések jeleztek. A módosítások azonban a lényegesen nem változtattak: a felső szintű irányítás és vezetés egy integrált szervezetben valósult meg.

A haderő létszámának és szervezeti elemeinek nagymértékű csökkentése, a felső szintű vezetés módosítása maga után vonta a középszintű vezetési rendszer átalakítását. Az MH Szárazföldi Parancsnokság és az MH Légierő Parancsnokság megszüntetésével, azok jogutódjaként, illetve a megszűnő MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, az MH Híradó és Informatikai Parancsnokság, az MH Művelet Irányító Központ és az MH Egészségügyi Parancsnokság egyes feladatainak átvételével 2007. január 1-jei hatállyal megalakult az MH Összhaderőnemi Parancsnokság. Ezzel a változással valósították meg a szárazföldi és légierő csapatainak integrált vezetését.

További katonai szervezetek szűntek meg és jöttek létre. Megalakult az Állami Egészségügyi Központ, amely három év elteltével a Honvédkórház – Állami Egészségügyi Központ nevet vette fel. Kezdetét vette a HM Katona-egészségügyi Kiválósági Központ kialakításával kapcsolatos szervezeti tevékenység, amely eredményeként 2009-ben Magyarország megkapta a NATO-akkreditációt arról, hogy Budapesten megkezdheti működését egy ilyen központ (NATO KEKK). (Világszerte számos kiválósági központ működik a NATO égisze alatt. Ezek olyan speciális katonai intézmények, amelyek egy konkrét tárgykörben ajánlják fel tapasztalataikat és szakértelmüket az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének, segítve ezzel annak fejlődését.) Folytatódott továbbá a gépjármű-modernizációs program, a híradó-informatikai fejlesztés és a speciális tüzserészképesség létrehozása.

Az MH bekapcsolódott a 2004-ben vállalt EU-harccsoport (*EU Battle Group, EUBG*) megalapításába, és már tapasztalatokat is szerzett a magyar–olasz–szlovén többnemzeti szárazföldi kötelék bázisán.

Megkezdődött az ugyancsak felajánlott víztisztító század kiképzése, amely alkalmazási készenlétét 2007. december 31-ére érte el. A mobil biológiai laboratóriumkomplexum már az NRF két váltásában is teljesített szolgálatot.

A „Bevetési Irány 2007” gyakorlaton az új vezetési rendszer működésén túl az MH speciális képességeit mutatták be. A NATO-ellenőrzéseken a vizsgált szervezetek összességében megfeleltek a követelményeknek.

Hosszú idő után először a 83/2008. (IX. 18.) számú országgyűlési határozat 1000 fővel – 24 950-re – emelte a haderő létszámkeretét.

A Magyar Honvédséget és a Honvédelmi Minisztériumot – a hazai költségvetésen keresztül – súlyosan érintette a 2008-ban kitört pénzügyi világválság.

2008-tól a törzstiszti csoport tagjai Afganisztán stratégiai jelentőségű – a főváros északi oldalán közvetlenül elhelyezkedő, éjjel és nappal folyamatosan működő – nemzetközi polgári és katonai repülőterén az üzemeltetési, légiforgalom-irányítási, légiforgalmi kiképzési, repülésbiztonsági, légügyi hatósági, beruházási és fejlesztési, őrzés-védelmi és repülőter-biztonsági, légi jármű-kiszolgálási, utasellátási, légiszállítmány-kezelési, tűzoltási és egészségügyi, valamint tüzserzési feladatokat irányították és végezték. Ugyancsak 2008-ban vetették be Afganisztánban az amerikai parancsnokság alatt működő MH különleges műveleti csoportot. A csoport feladata a kormányellenes erők tevékenységének visszaszorítása, valamint az afgán nemzeti biztonsági erők kiképzése és támogatása volt. 2009 óta az amerikai vezetésű *Task Force 10* kötelék részeként szolgáltak. Az alegység 2012 novemberében átalakult, létszámában és képességeit tekintve is megerősödött.

A honvédség az Ohioi Nemzeti Gárdával együttműködve 2009-től az MH Műveleti Tanácsadó és Összekötő Csoport (*Operational Mentoring and Liaison Team, OMLT*) keretében katonai kiképzőket biztosított az afgán haderő számára Pol-e Homriban. Ezen túlmenően a csoport segítette az Afgán Nemzeti Hadsereg Baglán tartományba települt 209. hadtest 2. dandár 3. zászlóaljának műveleti felkészítését. 2012 végén az OMLT átalakult és Katonai Tanácsadó Csoportként (*Military Advisory Team, MAT*) kezdte meg a felkészülést új szerepére. Ennek keretében a MAT Mazari-Sarif közelében új táborba költözött, feladata pedig az ott lévő afgán nemzeti készenléti rendőrség, illetve az afgán határőrök törzsmunkájának támogatása lett.

2009-re alapvetően már befejeződtek az MH képességalapú haderőt célzó szervezeti átalakításai, kialakultak a szervezeti keretek. Alapvető feladat volt az újonnan létrejött struktúrák, katonai szervezetek stabilitásának megteremtése. A képességek területén a szövetségi keretek között alkalmazható zászlóaljharccsoportok fejlesztése, a mobilitás (gépjárműprogram), a védettségek (*force protection*), a tábori híradó- és informatikai rendszerek fejlesztése, a katonák egyéni felszerelésének korszerűsítése volt a cél. A légierő gazdaságosan üzemeltethető, addig alapvető kiképző repülőgépeinek számító L-39 Albatros típusú – amelyen a harci gépek pilótái is gyakran kaptak kiegészítésként repülési lehetőséget – kivonták a hadrendből.

A Nemzeti Katonai Stratégia – amely dokumentum a katonai erőkkel és eszközökkel megoldandó feladatokat taglalja – véglegesítésére csak az 1009/2009. (I. 30.) számú kormányhatározattal került sor. A késedelem oka a Nemzeti Biztonsági Stratégiában és a biztonságpolitikában bekövetkezett változásokban keresendő. Ráadásul, mint ágazati stratégiát a rendszerváltás után először dolgozták ki, széles körű egyeztetést igényelt.

Az ország NATO-csatlakozását követően újabb és modernebb, többcélú eszközöket szereztek be: különféle típusú és rendeltetésű gépjárműveket, Rába, Mercedes, UNIMOG és MAN tehergépjárműveket, valamint Mercedes-Benz G 270 CDI terepjáró személygépjárműveket. Ezen túlmenően kommunikációs eszközök, lövedékálló mellények, sisakok, új kézi fegyverek (MP5A3 géppisztoly, M4A1 SOPMOD gépkarabély, Gepárd rombolópuskacsalád), Skylark I típusú pilóta nélküli repülőgépek, Tele-Max tűzszerész robotok kerültek többek között a hadrendbe.

Számos régi, meglévő eszközt modernizáltak, többek között a különféle rádiólokátorokat (P-18M és SZT-68U), valamint a 2K12 Kub légvédelmi rakétakomplexumokat (a HM Arzenál Zrt., lengyel együttműködésben). A 2K12M, a 9M111 Fagot és a 9M113 Konkursz irányított páncéltörő rakéták üzemidejét meghosszabbították, a BTR-80 páncélozott szállító harcjárművek modernizálása is megkezdődött. A HM Currus Zrt. segítségével egyéb alegységjárműveket is kifejlesztettek.

2009 egyik kiemelkedő feladata volt a NATO stratégiai légi szállítási képesség (három C-17) telepítése az MH Pápa Bázisrepülőtéren. Példaértékű módon jött létre 11 másik nemzettel együttműködésben a szövetséges műveletek támogatása szempontjából létfontosságú képesség. A NATO közös finanszírozású biztonsági beruházási programjai nagymértékben hozzájárultak a Magyar Honvédség képességeinek költséghatékonyabb fejlesztéséhez. A NATO-szinten is elismert legsikeresebb példaként a Stratégiai Légi Szállító Képesség (*Strategic Airlift Capability, SAC*) program emelhető ki.

A „Bevetési Irány 2009” gyakorlat teljesítendő célját az országvédelmi feladatok végrehajtása, valamint a szárazföldi és légi erők együttműködése jelentette.

A 2010. tavaszi kormányváltást (második Orbán-kormány) követően újból megkezdődött a korábbi katonapolitikai elvek felülvizsgálata. Történt mindez annak tükrében, hogy ismert volt a haditechnika elöregedése, a korábbi készletek felélése, a kialakult létszámhiány és a személyi állomány szűkös anyagi elismertsége. A honvédelmi stratégia újragondolásának részeként – a 2010. évi CLXXX. törvénynek megfelelően – 2010 végétől megkezdődött egy új, hosszú távú, tízéves fejlesztési program kidolgozása is.

Az elhúzódó gazdasági válság, Magyarország lassú kilábalása azonban nem tette lehetővé az elmaradások pótlását. A HM költségvetési támogatása 2005 és 2011 között hektikusan változott, 2011-ben 38%-os csökkenést mutatott a 2005. évihez viszonyítva. Az MH eszközállományának több mint ötöde nullára leírt volt.

A 2010 nyarán bekövetkezett árvíz elleni védekezésben való részvétel szembesítette a döntéshozókat azzal, hogy kevés a bevethető erő, nem áll rendelkezésre megfelelő számú tartalékos katona, és az MH együttműködési készsége a katasztrófaelhárítás szerveivel kívánivalókat hagy maga után. Az árvíz után, októberben bekövetkezett az ajkai vörösiszap-katasztrófa. Az átszakadt tárolóból kiömlött zagy több települést elöntött. A katasztrófavédelem az MH bevonásával kezdte el a mentést és a kárfelmérést. Ez az erőpróba igazolta a katonák rendkívüli helytállását és felkészültségét. A honvédség katasztrófavédelmi tevékenysége az úgynevezett Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer (HKR) keretei között szerveződött.

Tekintettel a létszám gondokra és a képzett tartalékosok hiányára, 2010. november 16-án honvédelmi miniszteri utasítás intézkedett az önkéntes tartalékos rendszer (ÖTR) fejlesztéséről, majd december 20-án a honvédelmi törvény módosításával megteremtődtek az ÖTR működésének jogi feltételei. A meghatározott cél szerint 2014 közepére mintegy 8000 önkéntes tartalékos katonát kívántak szolgálatba állítani.

Az önkéntes tartalékos katonai szolgálat továbbfejlesztésének az volt a célja, hogy kiegészítsék és olykor tehermentesítsék a hivatásos és szerződéses állományt, valamint rendkívüli

állapot és megelőző védelmi helyzet esetén az önkéntesek katonai szolgálatot teljesítsenek. A 2010-ben létrehozott önkéntes tartalékos rendszer egyik eleme, a műveleti tartalékos komponens azzal a céllal jött létre, hogy a hadkötelezettség békeidőszaki megszűnése miatt még 2004-ben tartalékosok nélkül maradt Magyar Honvédség kiegészítését biztosítsa. Az önkéntes műveleti tartalékosok (ÖMT) gyakorlatilag részfeladatot ellátó katonák, akik a haderőben olyan beosztásokat kapnak, amelyekre békeidőben nem szükséges katonákat alkalmazni. Az ÖMT-állomány felvétele 2012. január 1-jétől kezdődött meg.

Tovább bővült az MH nemzetközi – elsősorban afganisztáni – szerepvállalása. 2010-ben Mazari-Sarifba és Kabulba települt a magyar katonai kontingensek logisztikai ellátását biztosító MH Nemzeti Támogató Elem (NTE). A Magyar Honvédség Mi–35-ös Légi Kiképzés-támogató Csoportja (MH Mi–35 *Air Mentor Team, AMT*) 2010 áprilisa óta teljesített szolgálatot Kabulban az afganisztáni NATO-erők részeként: az afgán légierő harcihelikopter-pilótáinak elméleti és gyakorlati kiképzésével, továbbá az afgánok harci helikoptereinek üzemben tartásával kapcsolatos műszaki tevékenység oktatásával és mentori tevékenységgel foglalkozott. 2011-ben kezdte meg működését Afganisztánban a Légi Tanácsadó Csoport (Mi–17 *Air Advisory Team, AAT*). Az MH erői 2012 őszén vették át a kabuli nemzetközi repülőtér védelmének feladatait.

Magyarország új Alaptörvénye (2011. április 18.) értelmében az ország fegyveres ereje a Magyar Honvédség, amelynek alapvető feladata Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, a nemzetközi szerződésekből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátása, valamint a nemzetközi jog szabályaival összhangban humanitárius tevékenység végzése.

2011-ben a megváltozott koncepciókat egységbe foglalva új honvédelmi törvény született (2011. évi CXIII. törvény), amely részletesen taglalja a honvédség feladatait.

A 2011. évi CLXVII. törvény értelmében megszűnt a korkedvezményes nyugdíj lehetősége, ami rendkívül negatívan érintette a személyi állományt, mert a korábban már megállapított szolgálati nyugdíjakat 2012. január 1-jétől adóköteles szolgálati járandósággént folyósították. Új életpályamodell kidolgozására volt szükség.

A katonai hagyományok ápolása és felélesztése érdekében, valamint a tisztképzés gyakorlati részeinek összefogására – az MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság szolgálati alárendeltségében – 2011-ben megalakult az MH Ludovika Zászlóalj, amely hozzárendelte a katonai formát a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán folyó elméleti képzéshez. Ugyanakkor a 78/2011. (V. 12) Korm. rendelet – a hagyományok újjáélesztése jegyében – elrendelte a Szent Korona és a Köztársasági Elnöki Hivatal protokolláris őrzését. A döntés nyomán az MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár szervezetében megalakult a 32. Nemzeti Honvéd Díszőrség, ezen belül pedig a Honvéd Koronaőrség, a Honvéd Palotaőrség és a Honvéd Díszzászlóalj. Immár naponta honvéd díszőrség áll a Parlamentben lévő Szent Korona, a Parlament előtt álló Magyarország Lobogója és a köztársasági elnöki hivatal előtt.⁴

A létszám-racionalizálás feladatairól szóló 103/2011. (IX. 23.) HM utasítás, valamint az 56/2011. HM közigazgatási államtitkára (KÁT) – Honvéd Vezérkar főnöke (HVKF) együttes intézkedése által meghatározottak alapján 2011. november 15-i hatállyal Szentendrén létrejött a Magyar Honvédség Altiszti Akadémia (MH AA), amelynek két fő szervezeti eleme a

⁴ Helgert Imre: A Magyar Hősök Emlékünnepje és a nemzeti szuverenitást kifejező díszőrségek. In: Helgert Imre – Négyesi Lajos: A Hősök tere a nemzeti kegyelet megszentelt helye. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2015, 164–174.

Kinizsi Pál Altiszti Oktatási Osztály és a Mecséri János Kiképzési Osztály. Ez az egyetlen katonai szervezet, amelynek szakmai kompetenciája az altisztképzés és az MH egységes alapkiképzési tevékenysége. A tiszthelyettesképzés új alapokra helyezésével kezdődött el az altisztek képzése. A katonák kiképzésében, a napi élet irányításában betöltött szerepük és nagyfokú önállóságuk alapján méltán váltak a tisztikar legfontosabb segítőivé.

A magyar nemzetbiztonsági struktúra átalakításának folyamatában mérföldkönek tekinthető integráció eredményeképpen – a Magyar Köztársaság Katonai Biztonsági Hivatal és a Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal összevonásával – alakult meg a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok alkotta közösség megújult és egyben megerősödött tagjaként a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat 2012. január 1-jén.

A vezérkar szervezete ismételtén átalakult, és 2013-ra létrejött az MH Logisztikai Központ is. Új egészségügyi és alkalmassági rendszer épült ki, továbbá életbe lépett az előmeneteli és illetményrendszer, illetve kialakult a lakhatási támogatás.

A magyar kormány a 1035/2012. (II. 21.) számú határozatában fogadta el Magyarország új Nemzeti Biztonsági Stratégiáját (NBS), amely a nemzeti érdekek, a Magyarország által is osztott alapvető demokratikus értékek, valamint a biztonsági környezet elemzése alapján meghatározta azokat a célokat, feladatokat és eszközöket, amelyekkel az EU- és NATO-tag Magyarország a 21. század elejének nemzetközi politikai, biztonsági rendszerében érvényesíteni tudja érdekeit. Fontos dokumentumként említhető az új Nemzeti Katonai Stratégia is.⁵

2012. május 20–21. között a NATO Chicagóban tartotta meg 25. csúcstalálkozóját. A találkozó főbb témái közé tartozott a védelmi és elrettentő képességek felülvizsgálata, az Okos Védelem (*Smart Defence*) koncepció (bizonyos képességek nemzetközi összefogással való létrehozása) fejlesztésének lehetőségei, az afganisztáni kivonulás kérdése, illetve a líbiai hadművelet értékelése. Magyarország megtette a tárgyalat kérdések alapján a szükséges intézkedéseket.

A 35/2013. (V. 16.) számú új országgyűlési határozat a honvédség létszámáról intézkedett. Majdnem megduplázták az engedélyezett polgári alkalmazottak létszámát (6670 fő), a teljes békelétszámot pedig 29 700 főre emelték. (A keret nem tartalmazta a maximum 8000 fő önkéntes tartalékost, valamint a rendelkezési állományban lévőket.) Hosszú idő után megállt a katonai költségvetés csökkenése.

Emelte a honvédség presztízsét a 2013-as nagy dunai árvízvédekezésben nyújtott teljesítménye, valamint a tavaszi rendkívüli időjárás idején mutatott helytállása.

Az évek folyamán az afganisztáni magyar szerepvállalás hangsúlya is áthelyeződött: Magyarország 2013-ban jelentősen csökkentette műveleti vállalásait. 2013 márciusában befejeződött az MH Tartományi Újjáépítési Csoport tevékenysége, majd májusban az MH Mi-35 Légi Kiképzés-támogató Csoporté is. Októberben a több mint 200 fős MH Kabul Nemzetközi Repülőtér Őr- és Biztosító Kontingens is befejezte működését. 2014. december 31-én véget ért az ISAF tevékenysége. A továbbiakban a Magyar Honvédség csak azokat az egységeit telepítette ki, illetve tartotta kint műveleti területen, amelyek 2015-től szükségesek lettek a NATO „Eltökélt Támogatás” (*„Resolute Support”*) műveletének sikeres végrehajtásához. Az új nemzetközi Afganisztán-misszió súlypontját immár az afgánoknak nyújtandó kiképzés és támogatás képezte.

⁵ Németh József Lajos: Kihívások és válaszok a honvédség hazai és nemzetközi feladatrendszerében. In: Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): i. m. 62–63.

2015. január 1-jén elkezdődött az „Eltökélt Támogatás” mint új művelet. 2015 és 2024 között kerül sor az úgynevezett „átalakítási évtizedre”, amely alatt a nemzetközi közösség támogatásával Afganisztán megszilárdítja állami szuverenitását. Ehhez kapcsolódóan Magyarország az 1730/2014. (XII. 12.) számú kormányhatározat alapján egy legfeljebb 50 fős Különleges Műveleti Kontingenssel, egy legfeljebb 13 fős Mi-17 szállítóhelikopter légikiképzés-támogató csoporttal, egy 30 fős Nemzeti Támogató Elemmel; illetve egy legfeljebb 30 fős biztosító szakasszal továbbra is részt vesz az afganisztáni katonai misszióban. A NATO alárendeltségében lévő MH Nemzeti Telepíthető Híradó és Informatikai Század (DCM-E) egyes elemei a műveleti igényeknek megfelelően, eseti jelleggel ugyancsak részt vesznek az „Eltökélt Támogatás” művelet híradó-biztosítási feladatainak végrehajtásában. 2016-ban Magyarország átlagosan 105 fővel, a 2017. májusi állapot szerint pedig 90 fővel volt jelen a műveletben.

2013-ban hazánkban tartotta kihelyezett ülését a NATO Katonai Tanácsa. Tovább szélesedett a képességmegosztás, és öt nemzet (Ausztria, Horvátország, Magyarország, Olaszország és Szlovénia) részvételével megkezdődött a Védelmi Együtműködési Kezdeményezés (*Defense Cooperation Initiative, DECI*), amely a Balkán–Adria-térség stabilitásához járul hozzá, és a régiót érintő biztonsági kérdések rendszeres egyeztetéséhez ad teret azzal a céllal, hogy az érintett országok között hatékonyabbá váljon a védelmi együttműködés a rendelkezésre álló pénzügyi források észszerűbb felhasználásával.

Ugyanebben az évben nagyobb hangsúlyt kapott a visegrádi országok védelmi együttműködése. A V4 EU-harccsoportban a lengyelek után az MH vesz részt a legnagyobb létszámmal. Katonáink felkészültségüknek köszönhetően egyre több megtisztelő, magas beosztást töltenek be a szövetség rendszereiben.

2013-ban Magyarország bekapcsolódott az Európai Védelmi Ügynökség (*European Defence Agency, EDA*) munkájába. Dánia kivételével az összes uniós tagország képviselteti magát a szervezetben, amely a katonai erőforrások fejlesztését segíti. Munkájával előmozdítja a védelmi együttműködést, és teret ad olyan új kezdeményezéseknek és megoldásoknak, amelyek javítják a védelmi képességeket. Az arra kész tagországoknak abban is segít, hogy közös védelmi képességekkel vértessék fel magukat.

Az év folyamán elindult a képzés a Honvédelmi Minisztérium fenntartásában lévő debreceni Kratochvil Károly Honvéd Középiskola és Kollégiumban. Az intézmény a régi hagyományokhoz visszatérve fontos szerepet játszik az utánpótlás biztosításában. A közismereti és szakmai oktatás mellett kimagasló hangsúlyt kap a hazafias és honvédelmi nevelés. A végzős diákok előnnyel indulhatnak az érettségit követő katonai pályaválasztásban.

Modern eszközök telepítésével létrejött az ország teljes radarlefedettsége. Ezek a korai előrejelző eszközök képesek az ellenséges repülőgépek vagy rakétafegyverek közeledését már viszonylag nagy távolságból előre jelezni. Bánkút és Békéscsaba után Medinán valósult meg a harmadik 3D radar üzembe helyezése, bár az utóbbit nem sikerült a legtokéletesebb helyre telepíteni, ezért továbbra is szükség lesz részköltő radarokra is.

A NEMZETKÖZI KÖRNYEZET ÁTALAKULÁSÁBÓL KÖVETKEZŐ DILEMMÁK ÉS KATONAI FELADATOK

A 2014. évi országgyűlési választásokat követően megalakult a harmadik Orbán-kormány. A migrációs válság, a terrorizmus veszélye, a hibrid és aszimmetrikus hadviselés térhódítása új helyzetet teremtett, amelyre reagálni kellett. A versenyfutás kiterjedt a kibertérre, az információk és a kulcsfontosságú technológiák ellenőrzésére. Az új generációs hadviselésben a mesterséges intelligenciának központi szerep jut.

A jelzett változások egy sor képességtényező rövid időn belüli visszaállítását, szervezeti racionalizálást és a honvédség összesített (aktív és tartalékos) létszámának növelését és stabilizálását tették indokolttá, szükségyszerűvé. A rendszerváltás óta több haderőreform volt, amelyek nyomán egy „könnyű, kis létszámú, alacsony költségvetésből fenntartott” haderővé zsugorodott a Magyar Honvédség. Emellett minimális szinten valósultak csak meg a fejlesztések. A 2014. évi ukrán–orosz konfliktus, a nemzetközi terrorizmus erősödő tendenciája nyomán az MH korábbi létszámának és képességeinek drasztikus leépítése megkérdőjeleződött. A kormány ezért azt a döntést hozta, hogy jelentős mértékben támogatja a Magyar Honvédség fejlesztését 2016 és 2026 között.

Elengedhetlenné vált a hatályos Nemzeti Biztonsági Stratégia egyes tételeinek felülvizsgálata és a valós élethelyzethez való igazítása, mivel az Alaptörvény elfogadásának időszakában fennállt biztonsági környezet drasztikusan megváltozott. A haderőfejlesztés egy újragondolt Nemzeti Biztonsági Stratégiából levezetett Nemzeti Katonai Stratégián alapulhat.⁶

A kelet-ukrajnai háború, a Krím félsziget orosz elcsatolása kapcsán az amerikai–orosz és a NATO–orosz szembenállás ismét felerősödött. Hidegháborúhoz közelítő helyzet alakult ki, új hadviselési formák elterjedése tapasztalható. A 2000-es évek háborús konfliktusait a nem hagyományos fegyveres küzdelem, esetenként a gerilla-hadviselés vagy az aszimmetrikus, esetleg hibrid hadviselés jellemzi, amely az utóbbi 25 évben fokozottan jelentkezett. Ez a folyamat várhatóan az elkövetkező évtizedekben is hasonlóan meghatározó lesz.

2014 után a NATO a Kapcsolt Erők Kezdeményezés (*Connected Forces Initiative*) égíse alatt tovább korszerűsödött, hatékonysága növekedett, és megbízható öre maradt a biztonságunknak.

2014 szeptemberében alakult meg az Iszlám Állam (*Islamic State, IS*) elnevezésű terrorszervezet elleni nemzetközi koalíció. Az amerikai vezetésű, nemzetközi koalícióban való magyar katonai szerepvállalást az Országgyűlés a 17/2015. (IV. 17.) határozatával engedélyezte. Ebben a Magyar Honvédség felhatalmazást kapott, hogy az Iraki Köztársaság területén partnerképesség-építési, őrző-védő és csapatkísérő feladatokat végezzen egy legfeljebb 150 – váltási időszakban 300 – fős, a szükséges technikai eszközökkel, fegyverzetrel és felszereléssel ellátott katonai kontingenssel. A magyar egység az erbilí kiképző központba települt, ahol az angol, német, finn, kanadai, olasz, holland és norvég csapatokkal együttműködve a „Lényeges Elhatározás” („*Operation Inherent Resolve*”, *OIR*) művelethez az MH Iraki Kiképzést-biztosító Kontingenssel (MH IKBK), valamint a szerepvállaláshoz kapcsolódó törzsbeosztások betöltésével, főként őrző-védő szolgálattal és a kurd harcosok (*pesmergák*) kiképzésével járul hozzá.

A honvédség uniós misszióban vett részt Szomáliában is. A szomáliai biztonsági erők kiképzésére irányuló EU Szomáliai Kiképző Misszió (*EU Training Mission Somalia, EUTM*) beindításáról az Európai Unió Tanácsa 2010. február 3-án döntött, majd a misszió működési mandátumát többször is meghosszabbította. A műveletben 2016-ban a Magyar Honvédség nyolc fővel – főként törzstisztekkel és logisztikai szakemberekkel – vett részt. A további szerepvállalást a kormány az 1755/2016. (XII. 14.) határozatával engedélyezte, 2018. december 31-ig.

⁶ Lásd Isaszegi János: Az MH feladatrendszerének változásai, képességeink módosulásai napjaink legújabb kihívásainak tükrében. In: Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): i. m. 167–205.

A Baltikumi Légtérellenőrzés (*Baltic Air Policing, BAP*) misszió keretében 2015. szeptember 1-jétől négy hónapig – a német légierő Typhoonjaival együtt – a kecskeméti JAS 39-esek őrködtek Észtország, Lettország és Litvánia felett.

A nemzetközi kötelezettségekből adódóan az MH kijelölt erői és eszközei évente több alkalommal bizonyíthatták felkészültségüket a fegyverzet-ellenőrzési feladatok végrehajtása során és a Nyitott Égbolt (*Open Sky, OS*) szerződés feladatainak teljesítésében.

A külföldi szerepvállalással párhuzamosan itthon is folyt a kiképzés. 2015-ben a Szentés és Hódmezővásárhely térségében tartott „Szőke Lavina” (*„Blonde Avalanche”*) gyakorlat sikerrel zárult.

2015 óta Európa számos országában felerősödött a migrációs folyamat. Az európai menekültválság a különböző fegyveres konfliktusok, üldöztetés és a gazdasági ellehetetlenülés következtében alakult ki. A menekültek növekvő számban igyekeznek az EU területére jutni, miközben velük együtt szélsőséges elemek is mozognak, akik az EU tagországaiba bejutva terrorcselekményeket követnek el. 2015. június 15-én a magyar kormány a migránsválság kiszélesedésére reagálva műszaki határzár építését jelentette be a déli, szerb határ mentén. A kerítés gyors ütemben elkészült. 2015. szeptember 15-én lépett életbe az úgynevezett „jogi határzár”.

A Magyar Honvédség kiemelt feladata lett – a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelése érdekében – a kormány által meghirdetett, az államhatár őrzésével, az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges migráció kezelésével kapcsolatos tevékenységben, valamint az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmények elhárításában való együttműködés. A Magyar Honvédség a feladatokat a rendvédelmi szervekkel, a katasztrófavédelemmel, továbbá a szövetséges erőkkel együtt látja el.

A Magyar Honvédség számára 2015. szeptember 15-ével lépett életbe az új törvényi szabályozáson nyugvó feladatrendszer (vagyis részvétel az ideiglenes biztonsági határzár építésében és működtetésében, valamint a határvédelemben). A tömeges migrációs helyzet kezelésében a katonák a rendőri egységekkel együtt a „Határozott Fellépés” gyakorlat keretein belül 2015 óta vesznek részt. Négy kontingensben 199 osztrák katona volt a misszióban, közülük ötvenen több mint három hónapig teljesítettek szolgálatot Magyarországon. Ők segítettek a határvédelmi bázisok építésében és a határvédelem logisztikai támogatásában, illetve több kilométernyi utat építettek. 2015-ben cseh és szlovák katonák vettek részt logisztikai támogató feladatokban Magyarországon.

A Magyar Honvédség életében 2016-ban is a mindennapok része volt a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelésében való részvétel. Ez a feladat azonban nemcsak sok munkát és erőfeszítést kívánt a katonáktól, de rengeteg tapasztalatot, tudást és gyakorlatot is felhalmozott. Mind erőben, mind pedig szervezettségben is több lett általa a Magyar Honvédség, hiszen a katonák a déli határ mentén végezhettek terepfelmérést, részt vehettek a határzár kiépítésében, és a járőrözés sem csak gyakorlat volt, hanem valóságos szolgálati tevékenység. A honvédségnek mindennap több mint 500 kilométer szélességben kellett gondoskodnia a határbiztosításról.

2016. január 1. és június 30. között került sor a Visegrádi Négyek katonai együttműködésének keretei között létrehozott közös V4 EU-harccsoport készenléti szolgálatára.

A Magyar Honvédség 2016 folyamán új katonai szervezetekkel is gazdagodott. Megalakult a vitéz Bertalan Árpád őrnagy nevét viselő MH 2. Különleges Rendeltetésű Ezred a két szolnoki zászlóalj (különleges műveleti zászlóalj és a 25/88. könnyű vegyes zászlóalj) bázisán, majd a folyamat továbbviteleként 2017. szeptember 1-jétől sor került az MH vitéz

Bertalan Árpád 2. Különleges Rendeltesű Dandár megalakítására, 2018. február 28-i teljes műveleti képesség elérésével, és hozzá kapcsolódóan egy regionális Különleges Műveleti Komponens Parancsnokság (*Special Operations Component Command, SOCC*) működtetésére is felkészülve. A dandár lehetőséget kapott arra, hogy amerikai támogatással új harci képességekre tegyen szert, illetve lehetőségeihez mérten visszaállítsa az elmúlt évtizedekben megszüntetett, ma is hasznosítható katonai képességeit is.

A képességépítés részeként új szervezatként jött létre az MH Katonai Rendészeti Központ. Rendeltesése a kijelölt objektumok őrzés-védelme és katonai rendészeti biztosítása, katonai rendészeti feladatok végzése Magyarország területén, valamint a honvédségi gépjárműveket érintő balesetek helyszínelése.

A honvédség továbbra is felkészült a Magyarország lakosságának biztonságát veszélyeztető súlyos környezeti és ipari katasztrófák következményei elleni fellépésre, a katasztrófavédelmi feladatokra.⁷

Kiemelt jelentőségű a társadalom megszólítása, bevonása a haza védelméről való cselekvő gondolkodásba. Ennek megvalósulásához olyan intézményekre van szükség, amelyek irányt és lehetőséget mutatnak azok számára, akik tevélegesen tenni akarnak mindezt. Ennek érdekében tették le az alapjait egy megújuló, területi elven szerveződő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszernek (ÖTTR); a társadalom, a fiatalok, a sport és a honvédség kapcsolatát erősítő Honvédelmi Sportszövetségnek; újították meg a honvédelmi nevelés tartalmát és formáit.

2016-ban a Magyar Honvédség területvédelmi tartalékképzési rendszere regionális alapokra helyeződött és a kijelölt alakulatoknál létrejött tíz kiképzőszázad. Az új rendszer 2017. január 1-i indítását a 197 járási század szervezeti kereteinek kialakítása alapozta meg. Az Önkéntes Területvédelmi Tartalék (ÖTT) – amely a tartalékos rendszer harmadik eleme a védelmi (ÖVT) és a műveleti (ÖMT) mellett – állományába jelentkezők felkészítését a kiképző századok biztosítják, a sporttevékenység támogatására pedig egy sportolói századot hoztak létre.

Az újonnan felállított MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság (MH HFKP) – a honvédelmi miniszter 59/2017. (XI. 16.) számú utasítása alapján – több, szerteágazó feladata mellett kulcsszerepet tölt be a kiképzési és oktatási feladatok szervezésében, valamint a területi alapon létrejött tíz kiképző század és az önkéntes tartalékosok felkészítésében. A 2016. július 1. óta működő MH HFKP felkészült a Magyar Honvédség társadalmi kapcsolatainak erősítésére, valamint a sportintegrációs feladatok ellátására is. A parancsnokság alárendeltségében, új megnevezéssel működik az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság (MH KIKNYP). Az év végén ugyancsak a parancsnokság alárendeltségébe került az MH Béketámogató Kiképző Központ (MH BTKK) és az MH Bakony Harckiképző Központ (MH BHK).

A növekvő honvédelmi költségvetéssel való felelős gazdálkodás és a mind észszerűbb, hatékonyabb felhasználás érdekében 2016 végére öltött végső formát a „Zrínyi 2026” elnevezésű honvédelmi-haderőfejlesztési program, amely 2017-től szándékozik felfelé ívelő pályára állítani a Magyar Honvédséget. A program elsődleges célja egy korszerű eszközökkel felszerelt, a kor biztonsági kihívásaira adekvát válaszokat adó honvédség létrehozása úgy, hogy meglegyen az a társadalmi alapokra építkező háttér is, amely önként és tudatosan gondolkodik, illetve tesz az ország biztonságáért.

⁷ Isaszegi János: i. m. 203–205.

A Honvéd Vezérkar is kisebb átalakításokon esett át: megalakult a HVK Kiképzési és Oktatási Csoportfőnökség, befejeződött a HVK Hadművelési, valamint Haderőtervezési Csoportfőnökség szükséges szervezeti átalakítása. Érvénybe lépett a 3/2016. HM (I. 22.) HM utasítás, amely a honvédelmi szervezetek 2016. évi fő célkitűzéseit és feladatait, valamint a 2017–2018. évi tevékenysége legfontosabb irányait határozza meg.

Magyarországon a nyugdíjkorhatár fokozatosan emelkedik a korábbi 62 évről 65 évre. 2017-től 63,5 éves kortól lehet nyugállományba vonulni. A következő lépcső 2019, akkor 64 év lesz a nyugdíjkorhatár. 2022-ben áll be a 65 éves korhatár. A „Nők 40” kormányprogram szerint a nők 40 év szolgálati idővel a rájuk irányadó korhatár elérése előtt nyugdíjba vonulhatnak. A nyugdíjkorhatár növelése a honvédségben hatással van a kiáramlásra, valamint a rendfokozati, beosztási és illetményarányokra.

2016-ban megkezdődött fejlesztések sorából kiemelendő a katonák egyéni felszerelésének, ruházatának megújítása: az új hadi-gyakorlóöltözettel és az új eszközökkel történő ellátás folyamatosan zajlik. A korábbi években kialakult a ruházat egységes, de a hadszíntéri sajátosságok szerint differenciálható rendszere. Repeszálló védőmellények, vegyvédelmi védőfelszerelés és korszerű felszerelési tárgyak (málhamellény, víztároló eszközök stb.) jelentek meg. A helymeghatározást GPS-eszközök, az összeköttetést pedig korszerű híradóberendezések biztosítják.

Megtörtént a korábban balesetet szenvedett két Gripen repülőgép pótlása és hadrendbe állítása, emellett két AS350 B típusú helikopterrel bővült a Magyar Honvédség helikopter-képessége. Eredményesen zárult az új kiképző repülőgépek beszerzésére kiírt pályázat, és közel 200 terepjáró gépkocsit, valamint számos speciális gépjárművet szereztek be.

A Magyar Honvédség 2017 tavaszáig Jak–52 típusú kiképzőgépeket használt. Ezek az 1950-es, 1960-as évek technológiai színvonalát képviselték, elavultak, nagyjavításuk meglehetősen költséges volt. Mindenképpen váltani kellett. Költséghatékony megoldás volt a korábbinál bővebb feladatkört betöltő két új, Zlin Z–242L típusú kiképző és két Zlin Z–143LSi típusú felderítő- és futárrepülőgép beszerzése.

A forgószárnyas légi szállítási képesség fenntartását szolgálta a négy darab Mi–17 típusú közepes szállítóhelikopter ipari szintű nagyjavítása, helyreállítva az éjjellátó képességet is, biztosítva, hogy további hét évig el tudják látni feladataikat. Az alapvető fontosságú helikopterek terén hosszabb távú megoldásként új típus beszerzését tervezi a honvédelmi tárca. A BTR–80 harcjármű modernizációs programja minimális korszerűsítéssel és a szükséges javításokkal a típus 2020-ig történő rendszerben tartását és NATO-kompatibilissé tételét biztosítja.

Az MH légi szállítási képességének megújítása érdekében a kiöregedett AN–26 szállító repülőgépek helyett két darab Airbus A319-est vásárolt.

A Magyar Honvédség logisztikai rendszere racionalizálásának részeként a HVK Logisztikai Csoportfőnökség a szervezeti változások figyelembevételével felülvizsgálta az MH Központi Logisztikai Bázis (MH KLB) létrehozására vonatkozó koncepciót, amelynek meghatározó eleme a Központi Raktár megépítése, és amely a logisztikai kiadások csökkenésével és létszám-megtakarítással számol.

A külföldi szerepvállalás terén az Egyesített Balkáni Hadszíntéren történő magyar részvétel eredményességét igazolta a 2016 októberében végrehajtott „Gyors Válasz 2016” („*Quick Response 2016*”), 2. szintű műveleti begyakorlásnak minősített gyakorlaton való sikeres helytállás.

2016-ban Magyarország két manőverszázaddal, felderítőképesekkel, törzstisztekkel és egészségügyi szakállománnyal, átlagosan 370 fővel vett részt a balkáni műveletben. 2017

második negyedévétől a magyar hozzájárulás átalakításával a KFOR Harcászati Tartalék Zászlóalj teljes személyi állományát a Magyar Honvédség biztosította. Az MH nemzetközi műveletekben részt vevő katonáinak több mint 40%-a teljesít szolgálatot a KFOR-műveletekben, ezzel is hozzájárulva nemzeti érdekeink képviseletéhez.

2016 végére elérte a kezdeti műveleti képességet a Magyarországon létrehozott NATO Erőket Integráló Elem (*NATO Force Integration Unit, NFIU*), amely 2017 első felében felkészült a teljes műveleti képesség akkreditálására.

2017-ben a NATO keretei között a visegrádi országok egy századnyi katonai erővel részt vettek a Baltikumban zajlott műveletekben. A cseh, lengyel, magyar és szlovák alegységek háromhavonta váltották egymást, és közös kiképzést folytattak a balti szövetségesek kijelölt katonai egységeivel.

A Magyar Honvédség kijelölt állománya a szövetségi együttműködés erősítése érdekében az Amerikai Egyesült Államok Európába települt erőivel és más együttműködőkkel részt vett az „Atlanti Megoldás” (*„Operation Atlantic Resolve”*) és a „Szablya Öre–17” (*„Saber Guardian–17”*) éleslövészetekkel egybekötött, terepen végrehajtott harcászati gyakorlatokon, valamint számítógéppel támogatott törzsvezetési gyakorlaton.

Szintén nagy hangsúlyt kaptak a NATO Reagáló Erő (*NATO Reaction Force, NRF*) keretein belül a Nagyon Magas Készenléti Összhaderőnemi Kötelék szárazföldi komponenshez (*Very High Readiness Joint Task Force Land, VJTF[L]*) történő magyar hozzájárulás tervezésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok, majd ezt követően a felajánlott magyar kontingens harckésztségének folyamatos biztosítása.

A Többnemzeti Szárazföldi Erők (*Multinational Land Force, MLF*), az 1998-ban megalakított olasz–magyar–szlovén szárazföldi kötelék egy olyan kezdeményezés, amelynek célja a közös kiképzés, illetve a humanitárius, kutató-mentő és béketámogató műveletekben való együttes részvétel. A régióból két ország, Ausztria és Horvátország megfigyelőként csatlakozott a kezdeményezéshez. Az MLF jelenleg átalakítás alatt áll, cél egy, a NATO haderőstruktúrájában is megjelenítendő dandárszervezet kialakítása. 2017. október–novemberben tartották Magyarországon az „Okos Menyét–17” (*„Clever Ferret–17”*) közös gyakorlatot, ahol a védelemből indított támadást erősítették.

A Magyar Honvédség kijelölt állománya a szlovák–magyar–szerb–ukrán békefenntartó kontingens egyik alegységéeként a Ciprus szigetét két részre osztó ütközőzóna keleti részén teljesít szolgálatot. Ebben a misszióban vesz részt a legnagyobb, 77 fős magyar katonai ENSZ-kontingens. A kijelölt magyar alakulat részét képezi a misszió katonai rendészeti képességét erősítő ötfős hozzájárulás, amelyben 2016 februárjától az ENSZ Ciprusi Békefenntartó Erői (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, UNFICYP*) parancsnokának felkérése alapján két magyar rendőr is részt vesz.

A korábbi éveknek megfelelően tovább folytatódott a NATO-alárendeltségű fegyveres légvédelmi készenléti szolgálat ellátása Magyarországon, illetve Szlovénia légterében.

2017-ben elkezdődtek a kecskeméti repülőtér kettős, katonai és polgári felhasználása érdekében szükséges előkészítő és építési munkálatok is.

„ZRÍNYI 2026” – A HONVÉDELMI KÉPESSÉGEK KOMPLEX FEJLESZTÉSÉNEK PROGRAMJA

Mára általánosan elfogadottá vált, hogy a biztonságot fenyegető veszélyek már nem csak katonaiak, éppen ezért csupán katonai válságkezeléssel azokat megoldani nem lehet. Ezért egyre jobban elterjed a komplex, több szereplő részvételével zajló válságkezelés, ahol a

globális és a regionális nemzetközi biztonsági szervezeteken kívül egy sor nem kormányzati csoport is jelen van.

A biztonsági fenyegetések között kiemelkedő helyen kell megemlíteni a tartósan fennálló háborús helyzeteket, az elhúzódó válságkezeléseket, az eltérő társadalmi fejlődésből vagy tartós ellentétekből adódó konfliktusokat, a gazdasági, pénzügyi és társadalmi válságokat, a működésképtelen államokat, az etnikai és vallási feszültségeket, a rasszizmust, a nemzetközi terrorizmust, a szervezett bűnözést, a radikális utcai anarchizmust, az illegális kábítószer-, fegyver-, ember-, emberiszerv- és műkincs-kereskedelmet, a demográfiai feszültségeket és az éghajlatváltozásból adódó hatásokat, a tömeges és ellenőrizhetetlen, szervezett bűnözéssel és terrorizmussal összekapcsolódó migrációt, valamint a civilizációs katasztrófákat.

Mindezek mellett jelentősen felerősödött a kibertér sebezhetősége, az információs, illetve számítógép-hálózatok elleni támadás. Ezek a támadások főként az érzékeny adatok megszerzésére és a fontos rendszerek megbénítására irányulnak, továbbá megfigyelhető az is, hogy a támadók egyre nagyobb figyelmet fordítanak az új technikák és módszerek alkalmazására.

Magyarország biztonsága továbbra is a nemzeti önerőre, az európai és az euroatlanti integrációra, valamint a nemzetközi együttműködés egyéb formáira épül.

A fegyveres erő, a haderő rendeltetése, hogy elhárítsa a külső veszélyeket, kihívásokat, ezért mérete, struktúrája és alkalmazása a fenyegetéseknek, illetve a politikai szándékoknak megfelelően időszakonként változik. A haderőnek ahhoz, hogy el tudja látni feladatát és a legmagasabb szinten garantálja a biztonságot, folyamatos felkészülésre, megfelelő képességekre, technikai eszközökre, valamint állandó megújulásra van szüksége. A tömeghadsereg alkalmazása helyett egyre inkább a modern technológia kerül előtérbe, amelynek szerepe egyre nő, miközben a hadseregek mérete csökken. A katonák kiképzettsége, professzionálisizmusa válik meghatározóvá.

A haderő korábbi krónikus alulfinanszírozottságának okai a gazdasági nehézségekben, válságokban, költségvetési prioritásokban (pl. szociális) gyökereznek, továbbá a hidegháború befejeztével a fegyveres erők alkalmazásának háttérbe szorulásával, az euroatlanti integráció megvalósulásával indokolhatóak. A fenti okok miatt késett hazánkban a haderő átfegyverzése, megújulása, miközben a világban rohamos haditechnikai fejlődés tapasztalható.

A rendszerváltás óta eltelt időben megkezdett számos reform ellenére a honvédség átfogó fejlesztése és modernizációja nem valósult meg, viszont elodázhatatlanná vált. A magyar gazdaság teljesítménye és a biztonsági kockázatok fokozott növekedése nyomán olyan történelmi lehetőség nyílt meg, amely biztosítani tudja a következő tíz évben a Magyar Honvédség átfogó megújítását. Ehhez, a kormány döntése értelmében, az anyagi fedezetet a 2026-ig folyamatosan növekvő költségvetés biztosítja: 2016-tól a honvédelmi költségvetés összege dinamikusan növekszik a GDP 0,1%-ával az előző évihez képest. A honvédelmi tárca büdzséje 2016-ban 298,6 milliárd forintot tett ki. A honvédelemre szánt 2018-as büdzsé mintegy 428 milliárd forint, ami a GDP 1,05%-a, és 73,6 milliárd forintos többletet jelent a 2017. évihez képest, vagyis közel 21%-kal nőnek a védelmi kiadások. Elérendő célként a kormányzat a honvédelmi költségvetés GDP-arányos 2%-os szintjét jelölte meg 2024-ig.

2. táblázat A Honvédelmi Minisztérium teljes költségvetése 2000-tól⁸

Év	A védelmi kiadás (milliárd forint)	A védelmi kiadás a GDP %-ában
2000	226,9	1,7%
2001	272,4	1,8%
2002	279,5	1,7%
2003	214,3	1,7%
2004	310,7	1,5%
2005	284,5	1,25%
2006	283,1	1,20%
2007	278,2	1,09%
2008	319,7	1,20%
2009	320,6	1,22%
2010	308,2	1,14%
2011	248,9	0,88%
2012	233,7	0,82%
2013	241,3	0,81%
2014	241,5	0,78%
2015	250,4	0,79%
2016	298,5	0,92%
2017	354,4	0,95%
2018	428 – tervezet	1,05% – becslés

A HM a megemelt költségvetési összeget az 5%-os illetményemelés mellett a „Zrínyi 2026” programban megfogalmazott fejlesztési feladatokra, a katonák egyéni felszerelésének, harctéri fegyverzetének és a haditechnikai képességeknek a fejlesztésére, valamint az önkéntes tartalékos rendszer továbbfejlesztésére fordítja. Toborzó kampányok segítségével kívánják a honvédség személyi állományát biztosítani, illetve a magyar hagyományokon alapuló kadétrendszer kialakításával tervezik erősíteni a honvédelmi nevelést. Laktanyafejlesztési munkálatok kezdődnek Hódmezővásárhelyen, Tatán és Szolnokon.

A program a haderőfejlesztés konkrét céljait foglalja egységbe, meghatározza a Magyar Honvédség fejlesztésének fő irányait a következő évtizedre. A technikai modernizáció jegyében kiemelt cél a korszerű fegyverrendszerek beszerzése, a meglévők korszerűsítése, illetve a korábban elvesztett képességek újbóli megteremtése.

A rövid és hosszabb távú célok között szerepel egyebek mellett a honvédség merev- és forgószárnyas légi szállítóképességének és kapacitásának modernizálása és bővítése, amely nemcsak az esetleges katonai műveletek, missziós feladatok, konfliktusok, katasztrófavédelmi helyzetek, hanem például a polgári segítségnyújtás miatt is szükséges. Kiemelt feladat a helikopterflotta, a tűzér- és páncéltörő képességek korszerűsítése is. Modern radarokra,

⁸ A Magyar Honvédség – Védelmi kiadások. https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_Honv%C3%A9ds%C3%A9g#V%C3%A9delmi_kiad%C3%A1sok (A letöltés időpontja: 2018. 01. 23.)

a légvédelmi rakétaegység megújítására is szükség van, hogy hatékonyan egészíthessék ki az ország légterét védő JAS 39 Gripen vadászgépek képességeit.

A kormány fontos tényezőként számol a hazai védelmi ipar minél szélesebb körű, át gondolt újjáélesztésével, lehetőség szerinti bővítésével, nem beszélve annak gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatásairól.

A Krim elszakítása, a kelet-ukrajnai események és a fent vázolt biztonsági kihívások arra készítetik az immár 29 tagú NATO-t, hogy megfelelően reagáljon a 21. század új biztonsági kihívásaira, kockázataira. A válságkezelés prioritásának évtizedei után ismételten előtérbe került a kollektív védelem kérdése.

Az új Készenléti Akcióterv (*Readiness Action Plan, RAP*) a NATO keleti határainak védelmét célozza, különösen az Oroszországgal határos országokban. A NATO készenlétének és védelmi képességének erősítéséhez a terveken kívül növekvő katonai kiadásokra is szükség lesz, aminek nyomatékosan hangot is adott. A közös védelemhez való hozzájárulás a tagországok eddiginél jóval nyomatékosabb szándékát követeli meg. A NATO hiteles elrettentési politikája szükségessé teszi a haderők magasabb szintű felkészültségét, jelentős erők készenlétben tartását és a legmodernebb harceszközökkel való ellátását. A közeljövőben az új biztonsági környezetnek megfelelő, új NATO-t kell felépíteni.

Az új kihívásokra az Európai Unió is reagál. Huszonhárom uniós tagállam írta alá, hogy részt vesz az Állandó Strukturált Együttműködésben (*Permanent Structured Cooperation, PESCO*). Az EU-tagállamok összehangoltan fejlesztik védelmi képességeiket, és ezeket együttesen teszik elérhetővé uniós katonai küldetésekhez.

Jelenleg az ENSZ és az EU irányítása alatt 16-16, a NATO kötelékében pedig hat nemzetközi békemisszió működik.

Okulva a rendszerváltás óta tapasztalt pozitív és negatív haderő-átalakítási és -alkalmazási tapasztalatokból, a 2017-tel kezdődő évtized biztonsági kihívásaira reagálva a fent vázolt tervek realizálásával el kell érni egy hiteles, a kor szellemének megfelelő, átfogóan megújuló fegyveres erő kialakítását.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Állami Számvevőszék: 0905 – Jelentés a Honvédelmi Minisztérium fejezet működésének ellenőrzéséről. 2009. április. www.asz.hu/jelentes/0905/jelentes-a-honvedelmi.../0905j000.pdf
- Helgert Imre: *A Magyar Hősök Emlékünnepe és a nemzeti szuverenitást kifejező díszőrségek*. In: Helgert Imre – Négyesi Lajos: *A Hősök tere a nemzeti kegyelet megszentelt helye*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2015.
- Hülvely Lajos: *A vegyes hadkiegészítési rendszertől az önkéntességig*. In: Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): *A Magyar Honvédség negyedszázada – a rendszerváltástól napjainkig*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016.
- Isaszegi János: *Az MH feladatrendszerének változásai, képességeink módosulásai napjaink legújabb kihívásainak tükrében*. In: Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): *A Magyar Honvédség negyedszázada – a rendszerváltástól napjainkig*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016.
- Németh József Lajos: *Kihívások és válaszok a honvédség hazai és nemzetközi feladatrendszerében*. In: Földesi Ferenc – Kiss Zoltán – Isaszegi János (szerk.): *A Magyar Honvédség negyedszázada – a rendszerváltástól napjainkig*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016.